

Handläggare
Leila Massih
Telefon: 08-508 09 306**Till**
Norrmalms stadsdelsnämnd
2015-11-19

Program för östra delen av Hagastaden (Norrtull) - svar på remiss från stadsbyggnadskontoret

Förvaltningens förslag till beslut

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Johanna Engman
stadsdelsdirektörBritt Mattsson
avdelningschef

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har bjudit in till samråd om Program för östra delen av Hagastaden (Norrtull). Förvaltningen är positiv till ambitionen att utveckla området. Enligt förvaltningen behöver bebyggelsens omfattning planeras för att kunna ge friytorna tillräckliga kvaliteter för barn och ungas lek och fritid.

Förvaltningen ser att man i det aktuella området behöver planera för samnyttjan av friytor men att det också behövs investeringar i närliggande befintliga parker

Enligt förvaltningen är det positivt att det i förslaget planeras förskoleplatser med utgångspunkt från stadens riktmärke 25 platser på 100 lägenheter. Enligt förvaltningen behöver förskolorna ha tillgång till egen gård, i direkt anslutning till förskolan. I det fortsatta planarbetet ska förvaltningen studera behovet av att inrymma ett stödboende om 12-14 lägenheter för personer med psykisk funktionsnedsättning i programområdet.

Förvaltningen anser att det i den fortsatta planeringen är särskilt viktigt att ha en dialog med Solna för att få en helhetsplanering av kommunal service så som skola, förskola och idrott samt grönytor.

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret har bjudit in till samråd om Program för östra delen av Hagastaden (Norrtull). Eventuella synpunkter på programmet ska ha kommit in till stadsbyggnadskontoret senast den 20 november 2015.

Planförslaget visas under tiden den 28 september till den 20 november 2015 i Fyrkanten i Tekniska Nämndhuset på Fleminggatan 4, på Norrmalms stadsdelsförvaltning på Tulegatan 13 samt på stadsbyggnadskontorets hemsida www.stockholm.se/detaljplaner. Samrådsmöte hålls den 4 november 2015.

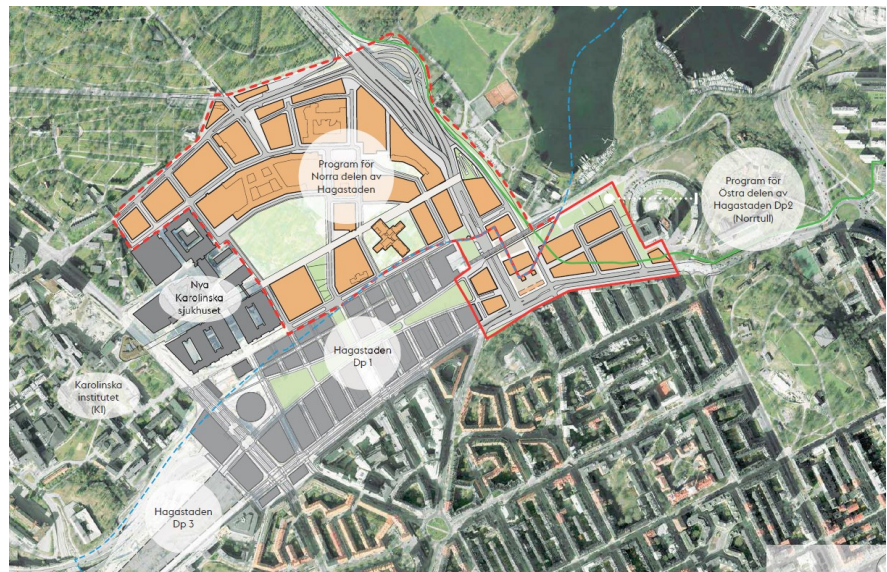
I Solna pågår parallellt med Stockholms programarbete ett programarbete för att omvandla Karolinska sjukhusområdet (kallat norra Hagastaden) till en blandad stadsbebyggelse med bättre kopplingar till Stockholm, Hagaparken och Norrtull. Kommungränsen mellan Stockholm och Solna skär igenom området och utgångspunkten för arbetet har varit att hitta den bästa helhetslösningen. Förslaget till utformning av stadsstrukturen vid Uppsalavägen har arbetats fram gemensamt av Stockholm och Solna. Samråd om Solnas program för norra Hagastaden sker samtidigt som Stockholms program för östra Hagastaden. Stadens förvaltningar fick fram till den 28 oktober 2015 lämna förvaltningsyttrande till kommunstyrelsens stadsbyggnads- och kulturrotel, som samordnar Stockholms stads tjänsteutlåtande angående Solnas program för norra Hagastaden.

Ärendet

Syftet med remitterat program för östra Hagastaden är att beskriva och ange riktlinjer för hur Norrtull ska utvecklas till en sammanhållen stadsmiljö med tydliga samband till Nationalstadsparken, institutionsområdena inom Vetenskapsstaden, Solna samt övriga delar av Hagastaden och Vasastaden. Programmet beskriver också förslagets förhållningssätt till riksintressena E4/E20/Norra länken, Nationalstadsparken och Stockholms innerstad. Programmet kommer att ligga till grund för kommande markanvisningar och detaljplanering.

Hagastaden

I Stockholmsregionen pågår en snabb befolkningstillväxt. Hagastaden, Stockholms och Solnas gemensamma stadsutvecklingsprojekt, innebär att städerna växer samman genom en överdäckning av E4/E20 och Värtabanan. Sammantaget kommer området rymma ca 50 000 arbetsplatser och ca 6 000 nya bostäder.

Översiktbild Hagastadens delområden. (Bilden är beskuren.)

År 2007 togs en gemensam vision fram av de olika intressenterna i området som innebar att Karolinska-Norra Station år 2025 ska utgöra världens främsta område för Life Science (bioteknik, läkemedel och medicinsk teknik). En fördjupning av två översiktsplaner (FÖP) för Norra Station och Karolinska togs fram år 2008 i samarbete mellan Stockholms stad och Solna stad. I planen redovisas en tät stadsbebyggelse inom det som idag kallas Hagastaden. Sedan starten av Hagastaden har Stockholms stad tagit fram styrdokument för översiktlig planering, så som Stockholms översiktsplan *Promenadstaden* med sina tematiska tillägg *Gröna Promenadstaden* och *Arkitektur Stockholm* samt *Framkomlighetsstrategin*. Dessa nya planeringsstrategier tillsammans med det ökade bostadsmålet har lett till ett förändrat synsätt på utvecklingen av Norrtull.

Befintliga förhållanden östra Hagastaden (Norrtull)

Programområdet omfattar mark från kommungränsen i norr, till Wenner-Gren Center i öster samt angränsande delar av Sveavägen och Norra Stationsgatan och kvarteren direkt väster om den föreslagna nya dragningen av Uppsalavägen. Området norr om kommungränsen ingår i Solnas program för norra delen av Hagastaden.

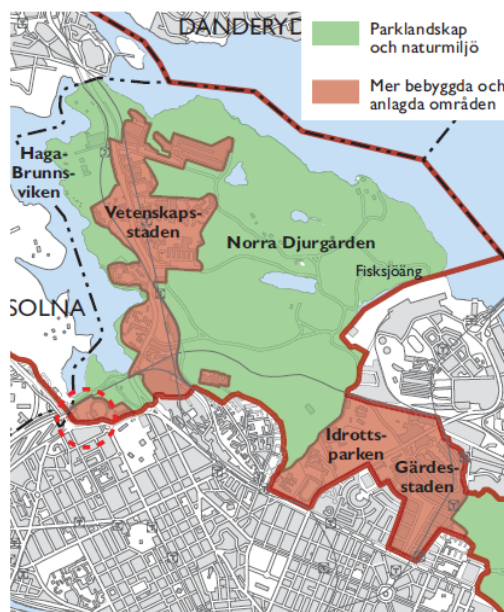
Stockholms programområde innehåller huvudsakligen mark som idag är ianspråktagen för trafik och mark som tidigare varit ianspråktagen för bebyggelse. Idag dominerar området kring Norrtull av biltrafik, som leds i en större cirkulation runt tullhusen. En tillfällig bro för Värtabanan samt den nya järnvägsbron innebär

också att en stor barriär finns mellan Vasastaden och Stallmästaregården.

Nulägeskarta över trafikplats Norrtull med föreslagen kvartersstruktur inom Stockholm och Solna samt redan planlagt bebyggelse inom dp 1. Nationalstadsparkens gräns redovisas med grön linje. (Bilden är beskuren.)

Del av området har använts som upplag och etablering för byggandet av Norra länken och är idag en plats utan vegetation. Del av programområdet ingår i området för Nationalstadsparken och området närmast Wenner-Gren Center ingår i delområdet "Vetenskapsstaden", som utgör ett mer bebyggt och anlagt område i Nationalstadsparken.

Utdrag ut fördjupad översiktplan för Nationalstadsparken. Röd ring markerar programområdet.

Under delar av programområdet finns tunnlar för Norra länken. Detta innebär att tekniska anläggningar berörs av planerad stadsutveckling. En dialog har skett med Trafikverket i samband med att programförslaget har tagits fram.

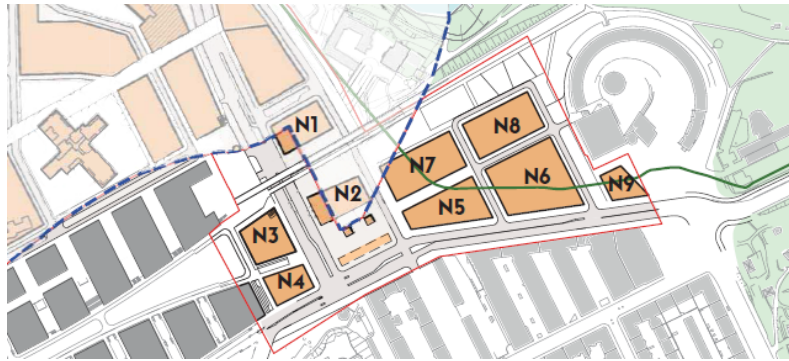
Programområdet omfattar delar av flera fastigheter inom Stockholms stad: Vasastaden 1:7, 1:10, 1:16, 1:45, 1:100, 1:116 och 1:118 som ägs av Stockholms stad samt del av Norrmalm 5:1 som ägs av Trafikverket. Fastigheten Vasastaden 1:100, där de två tullhusen ligger, är upplåten med tomträtt till AB Stadsholmen. Ormträsket 10 som omfattar del av Wenner-Gren Center ägs av Faberge. I kommande detaljplanläggning kan justeringar av plangränsen ske för att bättre anpassas till befintliga fastigheter och gällande detaljplaner.

Programförslaget

I arbetet med att omvandla Norrtull till en levande stadsmiljö med närhet till stadsliv och park har fyra stadsbyggnadsstrategier tagits fram som utgör stöd i den fortsatta processen: *sammankopplad stad, staden möter Nationalstadsparken, tät blandstad och robust stadsstruktur*. Omdaning av Norrtull och området kring Uppsalavägen utgör Hagastadens yttersta årsring där Stockholm tillsammans med Solna möter det omgivande landskapet och Nationalstadsparken i en förenad stadsfront.

Uppsalavägen flyttas västerut och inordnas i stadsstrukturen och samlar in- och utfartstrafiken från staden i ett ordnat, om än högtrafikerat, gaturum. Bättre samband skapas genom att Norrtullsgatan förlängs norrut mot Hagaparken och att en gång- och cykelbro längs med Värtabanan i öst-västlig riktning överbrygger nivåskillnaderna mellan Norra Stationsparken och Bellevueparken. Söder om Värtabanan föreslås ett parkstråk som både medför en ny entré till Nationalstadsparken och som kan förstärka den ekologiska spridningszonen mellan Bellevue och Hagaparken.

Delar av programområdet ligger inom Nationalstadsparkens delområde "Vetenskapsstaden" och föreslås bli en del av den täta staden. Bebyggelsen anpassas i huvudsak till stenstadens byggnadshöjd och Sveavägen behåller sin status som ett större stadsrum där den historiska stenstadens gräns är avläsbar. Bebyggelsen föreslås få ett blandat innehåll och bedöms kunna innehålla minst ca 350 lägenheter och 50 000 kvm BTA lokaler.

Föreslagna kvarter. (Bilden är beskuren.)

Kommunal service

Enligt programförslaget planeras förskolor enligt nyckeltalet om 25 förskoleplatser per 100 lägenheter. Dessa placeras integrerat i kvarter med bostäder eller integrerat med en skola. Utformning av förskolegård och gårdar till bostäderna ska studeras vidare i det fortsatta arbetet. I det fortsatta arbetet ska även behovet av att inrymma ett eller flera LSS-boende (Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade) studeras vidare.

Underlag för ytbehov av skola och idrott har lämnats av utbildningsförvaltningen respektive idrottsförvaltningen. Ytbehoven för skola uppskattas, till en F-6 skola med ca 630 elever, omfatta ca 6 500 kvm BTA fördelat på max tre våningar.

Ytbehov för en fullstor idrottshall uppskattas till minst 50x30 meter och en sju-manna konstgräsplan har totalmått om 63x43 meter.

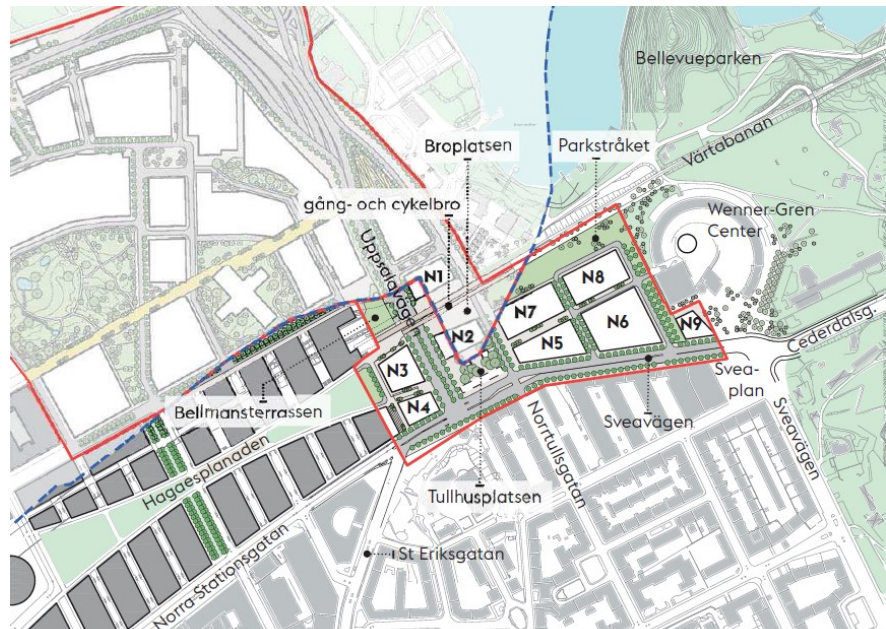
I programförslaget redovisas tre alternativ för hur skola och idrott kan placeras inom kvarter 5-8.

Offentliga rum

Inom programområdet skapas friytor och mötesplatser med olika karaktär och innehåll. Den totala parkytan som planeras för vistelse (Parkstråket och Tullhusplatsen) inom programområdet uppgår till ca 1,2 hektar. De offentliga rummens ljusförhållanden kommer att påverkas av anslutande kvarters utformning. Lämpliga sociala och kulturella funktioner samt ekosystemtjänster har studerats på respektive plats och redovisas nedan.

Bullernivåerna har också beräknats för friytorna inom programområdet. Riktvärdet för buller i rekreatiomsområden är 55 dB(A). Tullhusplatsen har bullernivåer över 60 dB(A). För att denna yta ska vara lämplig för rekreation behöver bullerskyddsåtgärder mot Uppsalavägen anordnas, vilket avses

studeras vidare. Parkstråket söder om Värtabanan beräknas ha bullernivåer mellan 56-60 dB(A) och även här kommer bullerskyddsåtgärder studeras vidare.

Programförslag. (Bilden är beskuren.)

Parkstråket

Söder om Värtabanan och till största delen inom Nationalstadsparken föreslås ett parkstråk mellan Norrtullsgatan och Bellevueparken. Parkstråket utgör programområdets kvarterspark och kan innehålla funktioner för boende i området. Parkstråket är också en sydvästlig entré till Nationalstadsparken. För att stärka den ekologiska spridningszonen mellan Hagaparken och Bellevueparken kan ädellövsbeståndet så långt möjligt förstärkas inom parkstråket. Förutsättningarna för plantering av träd är begränsade på grund av underliggande tunnlar. Parkstråket är utsatt för buller samt risker kopplade till Värtabanan. Bulleravskärmning kommer att studeras vidare i detaljplaneskedet. *Funktion:* lek, bollspel, utegym, skridsko, grön oas och promenader. *Ekosystemtjänst:* biologisk mångfald, värdefullt naturhabitat, ekologiskt samspel, luftkvalitetsförbättring, bullerreglering, dagvattenhantering, hälsa, sinnlig upplevelse och sociala interaktioner.

Förlängning av Bellmansterrassen

En förlängning föreslås av Bellmansterrassen åt öster. Förlängningen skapar ett tydligare gaturum för Uppsalavägen samt en bättre stadsmiljö för omgivande bebyggelse. Terrassen består av ett bjälklag som anläggs över tunneln och tunnelmynningarna från

Klarastrandsleden. Platsen ska inte inledningsvis utformas för att inbjuda till vistelse på grund av buller och luftföroreningar från Uppsalavägen men främja rörelser inom området i nord-sydlig riktning. Ytan kan grönplanteras. På sikt, om trafikmängderna minskar, skulle platsen kunna ges ett innehåll som innebär att man vill uppehålla sig på terrassen. Ett avluftstorn kan komma att placeras inom denna plats eller integreras i byggnaden intill Bellmanterrassen (inom detaljplan 1). Eventuellt skydd mot buller och partikelspridning, samt höjd och placering av avluftstorn kommer att utredas vidare. Om den förslagna förlängningen av Bellmanterrassen i det fortsatta arbetet inte bedöms möjlig att genomföra kommer istället tunnelinfarterna behållas i öppet läge och endast en mindre del av Bellmanterrassen kommer utföras (den del som redan är planlagd inom detaljplan 1).

Funktion: promenad, grön oas (över tid beroende på ljud och luftmiljö)

Ekosystemtjänst: biologisk mångfald, värdefullt naturhabitat, luftkvalitetsförbättring, bullerreglering och hälsa.

Broplatsen

Under Värtabanans bro föreslås angöringsgator till kvarteren norr och söder om Värtabanan. Platsen nås även via trappa från gång- och cykelbron men ska i dagsläget inte inbjuda till vistelse på grund av bullret och luftmiljön vid Uppsalavägen. Under Broplatsen finns tunnlar att förhålla sig till i det fortsatta arbetet. Dagvattenhantering i form av fördröjning kan användas och göras synlig här och bulleravskärmningar och trädplaneringar kommer att studeras vidare i kommande detaljplaneskede.

Funktion: promenad, grön oas (över tid beroende på ljud och luftmiljö)

Ekosystemtjänst: biologisk mångfald, värdefullt naturhabitat, luftkvalitetsförbättring, bullerreglering och hälsa.

Tullhusplatsen

Vid tullhusen föreslås ett torg med stort inslag av grönska. Platsen som den historiska tullen omhändertas i gestaltningen och träden behålls i möjligaste mån. Tullhusplatsen ska vara en grön mötesplats där plats för torghandel, uteservering och sittplatser kan finnas. Hantering av dagvatten kan bli en viktig del i platsens utformning då platsen utgör en lågpunkt. Platsen är även utsatt för buller från Uppsalavägen och Sveavägen vilket föreslås åtgärdas med bullerskydd. En föreslagen lägre byggnad längs Sveavägen söder om tullhusen kan ta upp höjdskillnader samt även skydda mot buller. Fördjupade studier av bulleråtgärder samt platsens gestaltning och komposition görs i kommande detaljplaneskede.

Funktion: grön oas, folkliv, uteservering, torghandel, blomprakt, loppis, vattenspel

Ekosystemtjänst: biologisk mångfald, ekologiskt samspel, luftkvalitetsförbättring, bullerreglering, dagvattenhantering, hälsa, sinnlig upplevelse och sociala interaktioner.

Inom gatumark

Funktion: promenad, uteservering

Ekosystemtjänst: värdefullt naturhabitat, luftkvalitetsförbättring, dagvattenhantering, hälsa och sociala interaktioner.

Inom kvartersmark

Ekosystemtjänst: biologisk mångfald, värdefullt naturhabitat, ekologiskt samspel, sinnlig upplevelse och sociala interaktioner.

Utmaningar för fortsatt planering

I området finns många olika intressen som behöver vägas samman och hanteras i den fortsatta processen. Det finns anspråk och behov av ytor för friyta och rekreation, ytor för bebyggelse och samhällsfunktioner såsom skola, idrott och service, som i möjligaste mån ska tillgodoses samtidigt som området är begränsat i sin storlek, utsatt från trafik och andra miljöstörningar samt berör flera riksintressen. Nedan redovisas programmets huvudfrågor och utmaningar:

Nationalstadsparken

- att skapa ett lämpligt innehåll och utformning av bebyggelse och platser inom och intill parken med ett förhållningssätt som är förenligt med Nationalstadsparkens lagskydd
- att skapa nya entréer och samband från staden till Nationalstadsparken i samband med planläggningen av området

Uppsalavägen

- att åstadkomma en omsorgsfull gestaltning av bebyggelsen och platser närmast vägen som med dagens planerade trafikmängder kommer att utsättas för störningar från trafiken
- att möjliggöra en flexibilitet i strukturen så att, om och när trafiken minskar, kan en transformering ske så att vistelse intill vägen blir möjlig

Kulturhistoriska värden

- att utforma platsen vid tullhusen och ny bebyggelse intill dessa så att platsen fredas från trafikstörningar samtidigt som tullhusens kulturhistoriska värde tydliggörs

- att utforma ny bebyggelse och parkstråk intill Wenner-Gren Center med respektavstånd

Det offentliga rummet

- att säkerställa tillgång på tillräckliga och användbara friytor för ett rikt stadsliv med mötesplatser, rekreation och vistelse

Miljökonsekvenser

- att studera vidare och hantera konsekvenser för miljö och hälsa, såsom risker, buller och luftkvaliteten, för att säkerställa goda boendemiljöer

Topografi

- att utforma och höjdsätta gång- och cykelvägar så att dessa upplevs som enkla och trygga passager genom området
- att höjdsätta gator- och parkmark för att möjliggöra yttlig avrinning vid kraftiga regn och en hållbar dagvattenhantering

Bebyggelsens användning

- att i möjligaste mån tillgodose stadsdelens brist på skola och idrottsytor i den fortsatta planeringen
- att öka antalet bostäder och samtidigt bevara natur- och kulturvärden med hänsyn till Vetenskapsstadens vidareutveckling
- att möjliggöra att Vetenskapsstaden kan utvecklas inom området genom integration av olika verksamheter för att öka och bibehålla sin attraktivitet

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av parkmiljöavdelningen norra innerstaden i samråd med förskola- och fritidsavdelningen samt äldre- och socialtjänstavdelningen. Under en workshop den 15 oktober 2015 samlades synpunkter in från Norrmalms ungdomsråd, dessa synpunkter redovisas nedan.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är positiv till ambitionen att utveckla Norrtull till en levande stadsmiljö med fler bostäder, verksamheter, skola och idrottsanläggningar med mera. Förvaltningen anser att det i den fortsatta planeringen är särskilt viktigt att ha en dialog med Solna för att få en helhetsplanering av kommunal service så som skola, förskola och idrott samt grönytor. Planeringen i Solna berör Stockholm och vice versa. Solna likväl som Stockholm behöver säkerställa att behoven av kommunal service uppfylls.

Som det också står i programförslaget, ser förvaltningen att det i utvecklingen av området är många olika intressen som behöver vägas samman, samtidigt som det finns begränsningar i programområdet till exempel vad gäller yta och miljöstörningar. I och med att ytorna i området är begränsade behöver planeringen vara smart vad gäller samnyttjan. Det är avgörande hur funktioner lokaliseras för att på bästa sätt stödja samnyttjan och effektivt utnyttjande. Däremot bedömer förvaltningen att en smart samnyttjan vad gäller föreslagna friytor inte räcker till för att kunna skapa långsiktigt hållbara parker.

Parker, stråk och offentliga rum

Med tanke på den låga parktillgången i detaljplaneområde 1 är det särskilt viktigt att tillräckliga och värdeskapande friytor för rekreation och möten skapas inom aktuellt programområde. Det behöver skapas förutsättningar för skyddade, trygga, öppna och gröna rum med höga vistelsevärden. Bebyggelsens omfattning bör planeras för att kunna ge friytorna tillräckliga kvaliteter för barn och ungas lek och fritid. Förvaltningen får ofta in synpunkter och önskemål om att stadsdelsområdet behöver parkfunktioner som inte alltid får plats inom befintlig parkstruktur, t.ex. skate och vinteraktiviteter, vilket bör tas i beaktande i den fortsatta planeringen av programområdet. I det fortsatta arbetet behöver det också tydliggöras hur man strategiskt ska jobba med ekosystemtjänster inom programområdet och enligt stadens riktlinjer.

Flera av de offentliga platserna inom programområdet bedöms bli bullerutsatta och kommer inte att planeras för att inbjuda till vistelse. Den totala parkytan som planeras för vistelse (Parkstråket 1 hektar och Tullhusplatsen 0,2–0,3 hektar) uppgår till ca 1,2 hektar och även båda dessa platser bedöms bli utsatta för buller. Ytan för dessa två parker tillsammans går i storlek att jämföra med Tegnérlunden. Förvaltningen vill lyfta problematiken med den låga parktillgången och bullersituationen. Parkstråket är dessutom smalt och ligger intill Värtabanan som idag transporterar farligt gods. Förvaltningen ser ett problem med att de parker som presenteras i programförslaget inte kommer att kunna ge tillräckligt höga vistelsevärden eller kunna ta hand om det förväntade besöksantalet. Hagaparken, Bellevueparken och Vanadislundens är självklart betydande resurser i området, men behovet av bostadsnära möjligheter till lek och rekreation är särskilt viktiga för barn och personer som har svårt att röra sig långa sträckor.

Storleken på friytor har betydelse ur ett jämställdhetsperspektiv. Enligt Göteborgs stads riktlinjer för jämställda parker och naturområden (2014) behöver en plats vara mångfunktionell för att ge förutsättningar för att gynna fler målgrupper och på så vis bli mer jämställd. Vidare beskrivs att storleken på platsen är avgörande för att en plats ska kunna rymma olika aktiviteter. Enligt Göteborgs stad visar forskning till exempel att flickor på små skolgårdar blir mer stillastående än pojkar.

Förvaltningen anser att det fortsatta planarbetet behöver beakta den analys av anspråk på parkytor och funktioner, som exploateringskontoret gjort på detaljplaneområde 1 i Hagastaden. Den analysen visar att parktillgången, i förhållande till stadens riktlinjer och invånarnas behov, skulle behöva vara 3,4 hektar istället för de 1,7 hektar som är planerade i och med Norra Stationsparken. Det faktum att ytan intill Wenner-Gren Center ligger inom Nationalstadsparkens gränser, kräver enligt förvaltningen ett grönare inslag för att stärka entrén till Nationalstadsparken och kopplingen till parklandskapet runt Brunnsviken.

Förvaltningen ser att man i det aktuella området behöver planera för samnyttjan av friytor men att det också behövs investeringar i närliggande befintliga parker, som med stor sannolikhet kommer utgöra viktiga resurser för Hagastadens invånare. Då behovet av samnyttjan i den täta staden ökar, ökar också kraven för hur tålig friytan måste vara för det högre slitaget. Så som programmet presenterar förslag på skola kommer parkmark att behöva nyttjas för skolans uteverksamhet. På samma sätt blir skolgården och idrottsytorna viktiga tillskott för allmänhetens lek och idrottande under kvällar, lov och helger. Det är därför viktigt att dessa ytor är öppna och tillgängliga för alla. Förvaltningen anser att öppna friytor (ej bokningsbara) ger större chans för samnyttjansvinster. I samband med att nya skolor och förskolor etableras är det viktigt att alltid klarlägga vilka ytor som ska nyttjas och hur ökat slitage och trängsel kan klaras.

I enlighet med målsättningen i Stockholms översiktsplan om ”promenadstaden” och dokumenten *Den gröna promenadstaden* och *Norrmalms parkplan*, anser förvaltningen att det är viktigt att skapa ett sammanhang med tillgängliga gång- och cykelstråk mellan de parker som planeras och vidare till de befintliga parkerna i stadsdelsområdet och parklandskapet i Bellevue och hela Haga-Brunnsvikenområdet. Sveaplan och Cederdahlsgatan utgör viktiga kopplingar mellan stadsdelarna och förvaltningen anser att

programområdet även bör innefatta dessa områden. Med tanke på att hela Nationalstadsparken är en betydande parkresurs för området, är det även viktigt att skapa bra kopplingar mellan och inom Hagastaden samt att förbindelsen över E4:an är trygg och säker.

Ur ett barnperspektiv är sammanhängande, trevliga och trygga gångstråk (och cykelstråk) en viktig förutsättning för barns och ungas rörelsefrihet. Detta gäller även för äldre och personer med funktionsnedsättning. Genom att behålla, förstärka och skapa sammanhängande gångstråk mellan områden, funktioner och bebyggelse stärks möjligheterna att på egen hand ta sig till skola eller arbete, vänner och fritidsaktiviteter.

Offentlig service

Förvaltningen ser ett stort behov av offentlig service (skolor, förskolor och specialbostäder) i området beroende på situationen inom Norrmalms stadsdelsområde som helhet och beroende på att planeringen av offentlig service i detaljplaneområde 1 ligger i underkant. Samtidigt ser förvaltningen att det i området är många olika intressen som behöver vägas samman och att det inte är hållbart att programområdet ska fylla alla behov som ännu inte tillgodesetts i detaljplaneområde 1.

Förskolor

Behovet av förskoleplatser bygger på antalet lägenheter och med utgångspunkt från stadens riktmärke 25 förskoleplatser på 100 lägenheter. Skulle det byggas ca 350 lägenheter som det föreslås i programförslaget skulle det innebära att det kommer behövas ca 88 förskoleplatser. Enligt förvaltningen är det är önskvärt att en förskola förläggs integrerat med den planerade skolan eller som en egen fristående byggnad. Om förskolor förläggs i flerbostadshus ska det vara lokaler i sammanhängande yta med bra ljusförhållanden och bullervärden.

Förskolorna behöver ha tillgång till egen gård som behöver ligga i direkt anslutning till förskolan. Generellt för förskolegårdar gäller att det är angeläget att barnen får tillgång till en ändamålsanpassad och tillräckligt stor gård samt att förskolan placeras där ljud-, ljus- och luftförhållandena är så goda som möjligt. Gården ska med fördel placeras inom fastigheten.

Barn är en stor del av sin vakna tid i förskolan. Enligt Boverket ger en bra gård många positiva effekter på barns hälsa, välbefinnande och utveckling. Gården behöver vara tillräckligt stor för att erbjuda

flexibilitet och för att vara så fantasieggande att barnen kan få utlopp för sin kreativitet och öva sin motorik. I kommande detaljplanearbete för området kan Boverkets vägledning *Gör plats för barn och unga* vara ett stöd i planering och utformning av skolors och förskolors gårdar och utemiljöer. I Stockholms stads budgetförslag för 2016 anges att stadsbyggnadsnämnden ska ta fram riktlinjer för att säkerställa kvalitativa utemiljöer för förskolor och skolor, vilket också behöver tas med som ett underlag i fortsatt planering.

Skola och idrott

Underlag för ytbehov av skola och idrott har lämnats av utbildningsförvaltningen respektive idrottsförvaltningen och stadsdelsförvaltningen är positiv till att detta finns med i programförslaget. Förvaltningen ser stora fördelar med att skolan kan nyttja föreslagen bollplan och idrottshall för sin verksamhet. Samtidigt vill förvaltningen poängtera vikten av att skolan även får en egen gård då en bollplan begränsar utomhusaktiviteterna. Förvaltningen förordar förslaget där skolan och idrottshall/bollplan ligger intill varandra och på så sätt skapar en större sammanhängande bilfri utomhusyta för eleverna. Detta kräver dock att en passage och ett siktstråk skapas genom kvarteret så att det upplevs öppet och att tillgängligheten österut blir god.

Förvaltningen anser att det är viktigt att skolgården hålls öppen och kan användas av allmänheten utanför skoltid. Hagastaden och Norrmalms stadsdelsområde får/har en tät bebyggelse och varje friyta som kan nyttjas för grönska, rekreation och lek är värdefull. Förvaltningen anser att det är viktigt att i området skapa plats för barn och ungdomar att vara på även under fritiden och att skolgården kan vara en plats även i vardagslivet.

Vidare frågar sig förvaltningen, med tanke på områdets begränsade storlek, hur stor idrottshallen bör vara. Förvaltningen är tveksam till om det är rätt att placera en idrottshall av de största måtten i just detta område.

Bostäder med särskild service

Förvaltningen bedömer att det åren 2019-2020 och framgent finns stort behov av bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning, både i form av grupp- och servicebostäder och stödboenden. I det fortsatta arbetet tillsammans med stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret ska förvaltningen studera behovet av att i programområdet inrymma ett stödboende om 12-14 lägenheter för personer med psykisk

funktionsnedsättning. Lägenheterna bör placeras strategiskt inom området där tillgängligheten är god.

Generellt är det angeläget att samtliga lägenheter från början utformas så att de även kan fungera för personer med t.ex. rörelsehinder eller synskador. På så sätt kan både funktionshindrade och äldre i större utsträckning bo kvar hemma och inte behöva flytta till annan boendeform.

Synpunkter från workshop med ungdomar

Den 15 oktober 2015 genomförde förvaltningen en workshop med fem ungdomar från Norrmalms ungdomsråd. Ungdomarna var 15-17 år. Inbjudan gick via förvaltningens samordnare för ungdomsrådet. Workshopen hölls i tekniska nämndhuset där deltagarna fick information om projektet och kunde titta på en modell över området. Metoden för workshopen var en gemensam SWOT-analys där programförlagets styrkor, svagheter, möjligheter och hot analyserades. Deltagarna fick själva skriva ner sina synpunkter på post-it lappar som de sedan placerade i ett SWOT-schema. Nedan följer en sammanställning av de synpunkter som kom fram under workshopen.

Styrkor

Deltagarna var positiva till att det planeras en skola och offentliga platser med till exempel utegym och lek. Deltagarna tyckte att det var bra att det planeras en skola F-6 och såg gärna även en skola med endast högstadium.

Svagheter

Deltagarna ansåg att det var för lite grönt inom programområdet och befarade att det skulle bli mycket folk på liten yta. De såg också en svaghet i de förutspådda bullernivåerna.

Möjligheter

Deltagarna såg många möjligheter med området. De ansåg att utvecklingen av området kan skapa förutsättning för ett sammanväxt Stor Stockholm och de såg möjligheter till bättre tillgång till vattnet. De önskade strandpromenad och fräscha badplatser.

Deltagarna såg möjligheter att i området skapa studentbostäder, bostäder för unga samt hyresrätter. En av deltagarna önskade lägenheter med pool samt ett flashigt hotell. Deltagarna såg möjligheter att skapa takterrasser öppna för alla, med till exempel en sky bar.

Deltagarna ansåg att byggnaderna skulle kunna inrymma gym, simhall, service som frisör och skomakare, restauranger, livsmedelsaffär samt café för unga med långa öppettider (till 02.00) och reducerade priser. En deltagare önskade en galleria i området. Deltagarna önskade ett ungdomens hus i området där det kan vara konserter, fester och häng. Stället skulle med fördel ha ”källarutseende”.

I den offentliga miljön såg deltagarna möjligheter och behov av sittplatser, cykelställ, cykelpumpsstationer, offentliga toaletter, mobilladdningsstationer, skräpkorgar av modellen BigBelly och ställ för insamling av pantburkar. De ansåg att hela området borde vara en gratis wifi-zon. Deltagarna föreslog särskilda dagisbusshållplatser där förskolor på ett tryggt och säkert sätt kan ta bussen ut till grönområden och andra delar av staden.

Hot

Deltagarna såg att det finns en risk med att området blir för trångt. De ansåg också att ägandeskapet av fotbollsplanen kan bli ett problem. De ansåg att det är viktigt att det är tydligt och genomtänkt vilka som får använda fotbollsplanen och när.

Bilagor

1. Samrådsbrev
2. Program för östra delen av Hagastaden (Norrtull)

Följande programhandlingar finns att läsa på stadsbyggnadskontorets webbplats www.stockholm.se/detaljplaner: barnkonsekvensanalys, dagvattenstrategi, bullerutredning, inledande riskanalys, känslighetsanalys för partikelhalter, parkeringsstrategi, solstudie, tekniskt PM, trafik PM, miljökonsekvensbeskrivning och bilaga till miljökonsekvensbeskrivning.